יצחק אבינרי, בן הרב ר' משה. נולד בכ"ב תמוז תר"ס ברוסיה (בעירה פליסקוב, פלך קייב). שם משפחתו ברוסיה — רבלסקי. ואבי אביו — הרב ר' נוסן מקאזאטין — הוא חותם בראשי תבות נ"ר, ועל סמך הכתוב "אבינר בן נר" שנה את שם משפחתו לאבינרי (בש' תרפ"ח). ראשית חנוכו — בבית אביו ואבי אמו (הרב של פליסקוב). מראשית ילדותו דבר עם הוריו עברית. בהיותו בן שש התחיל ללמוד בחדר מתוקן עברי, שיסד אביו בבוראטשקא (בוגסלאביה), יחד עם שאר בתי-ספר עבריים — ראשונים במינם — שיסד בבוגסלאביה. אביו הרב היה ראשון לדוברי עברית בין רבני רוסיה. בראשית תרע"ד עלה ארצה ולמד שנה אחת בגימנסיה "הרצליה" בתל-אביב. בקיץ חזר לבית הוריו (באומן), ולפני שנגמרה מלחמת-העולם א' לא יכול לחזור ארצה, והמשיך את למודיו בימי המלחמה בגימנסיה היהודית של רפפורט (איגלניצקי) באודיסה. סיים את למודיו בשנת 1919 בהצטיינות (מדליה), והתחיל ללמוד מתימאטיקה באוניברסיטה שבאודיסה. בסוף תר"פ חזר לבית הוריו באומן; כעבור שנה (בראשית תרפ"ב) נסע לברלין, והמשיך באוניברסיטה את למודיו במתימאטיקה. למרות המלצתו של פרופ' איינשטיין (שהכיר את רבלסקי הצעיר וזיכהו בשני מכתבים) לא נתקבל כשומע מן המנין, ובראשית 1924 יצא מברלין לפאריז, בה המשיך את למודיו. גם השתתף קצת בספר "כל-בו לתלמיד" שנערך בפאריז בעריכת ז'בוטינסקי וד"ר ש. פרלמן. לימד כשנה את בן ז'בוטינסקי (כיום-פרופ' ערי ז'בוטינסקי, בחיפה) ואת בן הד"ר פרלמן. ב27 בינואר 1926 (י"ב שבט תרפ"ו) עלה שנית ארצה, השתקע בתל-אביב ולא יצא את הארץ מאז ועד עתה אף יום אחד. התחיל בעריכת הסגנון של הדו-שבועון "מסחר ותעשיה" עד שנפסק (בש' 1939), ואחרי-כן השתתף בעריכת הירחון "קואופרציה" עד תש"ח. משנת תרצ"ב ואילך התחיל לערוך את "לוח קואופרטיבי שמושי" (כיום "לוח הקואופרציה של מדינת ישראל") ומשנת תש"ג ואילך — גם נטל על עצמו את הוצאת הלוח השנתי הזה, המופיע כסדרו זה 31 שנה.

מסירה לעניני לשון היתה לו עוד בילדותו: כבן יג לקט מלים קשות שבתלמוד, כתב הערות פרשניות לנביאים, ועוד כמה. כבר בשבוע שעלה ארצה נתקל במאמר של יצחק אפשטיין ז"ל, שבסופו נוסח סרס של קהלת ("אין כוחנו בפה, אלא בקרקע"), ומיד הרהיב עוז לחלוק ולהוכיח שלא צדק המפרש (ברשימתו "אין לו שמטה", ב"הארץ" כו שבט תרפ"ו). מאמרו הלשוני הראשון, שעורר תשומת-לב רבה ואף התפעלות (ביחוד של ביאליק שהזכיר אותו באגרותיו), הוא "על שמות התואר המתלבשים", נדפס בגליון "נר חנוכה" של גדוד מגיני השפה, בחנוכה תרפ"ו. מאז החלה פרשת מלחמתו הארוכה לתקנת הלשון העברית: מלחמה בשבושים — מזה, ומלחמה בקפדנות המחמירה שלא כדין — מזה. מאז ועד תשכ"א פרסם בעתונות מאות מאמרים בעניני לשון, ביניהם מחקרים שעוררו התפעלות של אנשי-מדע נודעים (פרופ' פאלמאן, פרופ' קרויס, שמואל ליב ועוד). חדש כמאתים מלים, בהן מלים השגורות בפי כל (מחצב, מחבל וחבלה, תקליט, אשפוז, ביים, בנאם, מדפסה, רב-מכר ועוד), בהן — השגורות בפי משכילים או טרם נקלטו (אורבני, יצורה, הדגש, רופף, יצרר, ייני, פולקני ועוד). פעולה רבת ערך פעל בהחיאת מלים עתיקות: חרובב (מים מרובבים), רגיש, מקרקעין, טחר (וממנו טחירה וטחרן), חסרה, חסות, מוסטך, מבלט, מפסק, משבת, משמוט, גילוח, חמצה, עולם ועוד הרבה. השתתף בעתונות המגוונת, רובם בארץ (*- סימן לבמה שבחוץ-לארץ): עתונים יומיים — דאר היום, דבר, הארץ, הבקר, המשקיף, הצופה, למרחב, על המשמר (מדור לשוני קבוע, שבו נדפסו במשך 15 שנה למעלה מ-500 מאמרים); שבועונים — הבקר*, בוסתנאי, הדאר*, הד החנוך, העולם*, הפועל הצעיר, עתים, מאזנים; ירחונים — גליונות, החנוך, מאזנים, מולד, מזרח ומערב, מסחר ותעשיה, סיני, פרקים, ירחוני גדוד מגיני השפה, בצרון* ושבילי-החנוך*;

אוסף
ג' קרסל

הספרייה הלאומית
THE NATIONAL LIBRARY OF ISRAEL

העיתונים – לשוננו והתקופה; קבצים מיוחדים – אורלוגין, מצודה* וספרי סקירה*. כמו־כן השתתף בעתוני ילדים ובבמות חקלאיות. תרגם מאנגלית „מדריך בגנה־ובגן העולמי" (שני ספרים) שהופיע בשנת תש"ב (הוצאת ספרים „חברה"), וכן כמאה מאמרים בעתונים.

ספריו: מהלך התפתחות הלשון העברית (תרצ"א, רק 40 עמודים); חלון תדפיסי ביאליק (תרצ"ה, הוצאת המחבר); כבושי העברית בדורנו (תש"ו, הוצאת ספרית פועלים). מפעלו הגדול – היכל רש"י, בן ארבעה הכרכים (כולם בהוצאת המחבר): כרך א – מלון החדושים ומלון הצירופים (ת"ש), כרך ב – מלון הפירושים (תש"ט). כרך ג – דקדוקי רש"י ובאור יצחקי (תשט"ז), כרך רביעי – בן חמשה שערים: היקש, פתגמים, מדרש, סמנט. מין ומספר. (תש"ך) כרך חמישי (לא בתכני לשון) – עדיין בכ"י, וכן נמצאים בכ"י חמשה ספרים, חבורים קטנים, הטעונים עדיין השלמה (העבודה ברבה – היא המשקלים).

בשיטתו הלשונית – אבינרי כמעט יחיד במינו, במובן – מצד מלחמתו במחמירים שלא כדין, ורק בשנים האחרונות הולכת שיטתו וכובשת לבבות. במחקריו על העברית החדשה יש לראותו כראשון וכבעל־דרך, ולכן זכה לכך שפרופיסורים יעמדו על שיטת־מחקרו ויסבירוה לשומעיהם.

סגנונו קל ונקי, מדויק אך מהודר ומתבלט במיטב סממנים.

III II I
אשה נשא בש' תרצ"א (יהודית בת הרב ד"ר יעקב נאכט).
בנו יחיד – עדו.